

Suomen Eläinlääkäriiliitto täyttää 125 vuotta

KOKO VUODEN ILMESTYVÄ SARJA LIITON HISTORIASTA

Rainer Stenius hallitsi koko eläinlääkinnän kenttää

Rainer Stenius (1892–1955) oli työuransa aikana mukana kaikessa eläinlääkäreitä koskevassa toiminnassa. Uransa ja valtansa huipulla 1940-luvun lopulla Stenius oli samanaikaisesti maatalousministeriön eläinlääkintöosaston eläintautitoimiston päällikkö, Eläinlääkäriyhdistyksen puheenjohtaja ja Eläinlääketieteellisen korkeakoulun toiminnanjohtaja.

Suurimman työnsä mies teki hallintovirkamiehenä eläinlääkinnän keskuksessa vuosina 1928–1951. Maatalousministeriön eläinlääkintöosastolta hän kontrolloi muiden eläinlääkärien tekemisiä ja hallitsi koko eläinlääkinnän kenttää tahtonsa mukaan. Voimakkaan luonteensa takia Stenius joutui helposti riitoihin kollegojensa kanssa. Toisaalta hänellä oli hyvät verkostot, joiden avulla hän pystyi nostamaan koko ammattikunnan näkyvyyttä ja korostamaan eläinlääkärien yhteiskunnallista merkitystä.

Steniuksen uran huipensi Eläinlääketieteellisen korkeakoulun toiminnanjohtajan pesti vuosina 1945–1951. Korkeakoulua hän johti lähes yksinvaltiaan ottein: hän muun muassa valitsi oppilaitokseensa itseään miellyttävät opettajat ja opiskelijat. Korkeakoulu oli toiminnanjohtajalle niin tärkeä, ettei edes vakava sairastuminen estänyt asioiden hoitoa. Kun hän joutui syksyllä 1950 useaksi kuukaudeksi tutkimuksiin ja hoidettavaksi, kävivät korkeakoulun muut toimihenkilöt sairaalassa hakemassa

Teksti: Katri Helminen

”Steniuksen uran huipensi Eläinlääketieteellisen korkeakoulun toiminnanjohtajan pesti vuosina 1945–1951”.

Eläinlääkärilehdessä julkaistu kuva Rainer Steniuksesta muotokuvan paljastustilaisuudessa syksyllä 1951. Muotokuvan maalasi taiteilija Vera Cronhjelm.

häneltä toimintaohjeita ja allekirjoituksia.

Eläinlääkäriyhdistyksen puheenjohtajana Stenius toimi vuosina 1940–1950, minkä jälkeen yhdistys kutsui hänet kuniajäsenekseen. Seuraavana vuonna hänestä maalattiin muotokuva, jonka yhdistys antoi säilytettäväksi korkeakoululle. Nykyään korkeakoulun ensimmäisen johtajan kuva on Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan seinällä.

KATRI HELMINEN

Lue juhluvuodesta lehden ajankohtaisista, alkaen sivulta 368.

Kansikuvassa hevosen kaviota tutkii Suomen ensimmäinen naiseläinlääkäri **Agnes Sjöberg** (1888–1964), joka kohtasi työssään monenlaisia epäluuloja ja syrjintää sukupuolensa takia. Hän aloitti opintonsa Saksassa syksyllä 1911, ja vuonna 1914 hän pääsi assistentiksi Berliinin eläinlääkärikorkeakoulun klinikoille. Samaan aikaan hänen riitakumppanikseen nouseva Rainer Stenius oli töissä Dresdenin eläinlääkärikorkeakoulun klinikoilla. Molemmat väittelivät Saksassa tohtoreiksi, Stenius vuonna 1916 ja Sjöberg 1918.

Sjöberg ja Stenius palasivat Suomeen vuonna 1918. Molemmat olivat tarmokkaita ja kunnianhimoisia, teräviä ja älykkäitä, molemmat olivat väitelleet Saksassa tohtoriksi, ja molemmilla oli takanaan ainutlaatuinen työura maailman johtavien eläinlääkärikoulujen klinikoilla. Uusin tieto, uusimmat hoitokäytännöt ja käytännön kokemus niiden soveltamisesta takasivat sen, että Stenius ja Sjöberg olivat aikansa etevimpiä praktikoita Suomessa. Kilpailuasetelma näiden kahden välillä oli valmis.

Suomessa Sjöberg työskenteli ensin viisi vuotta kunnaneläinlääkärinä ja teki sen jälkeen kolmen vuoden aikana opintomatkoja Englantiin, Yhdysvaltoihin, Saksaan ja Itävaltaan. Palattuun vuonna 1926 opintomatkoiltaan Sjöberg aloitti laajan yksityispraktiikan Pohjanmaalla, missä saavutti nopeasti asiakkaiden luottamuksen. Hän hoiti suosittua praktiikkaansa lähes 30 vuoden ajan.

Mutta kollegojensa kanssa Sjöberg ei tullut toimeen. Erityisesti Rainer Steniuksen kanssa hänellä oli jatkuvasti riitoja, joiden yhtenä syynä oli se, ettei Stenius arvostanut naisia tieteen tekijöinä. Steniuksen käsityksiä oli muokannut yliopistomaailmassa käyty keskustelu naisten sopivuudesta akateemisille aloille. Naisten tuloa vastustettiin muun muassa siksi, että naisen älyä pidettiin heikommin kehittyneenä kuin miehen, eikä nainen sen takia voinut koskaan päästä samalle tasolle miehen kanssa. Vaikka nainen saattoi oppia ja muistaa asioita, hän teki sen mekaanisesti eikä pystynyt luomaan uutta ja

olemaan todellinen tiedemies. Tällainen käsitys eli voimakkaana Sjöbergin valmistuessa eläinlääkäriksi, ja vielä vuosikymmeniä sen jälkeenkin.

Syksyllä 1927 Agnes Sjöberg suoritti astumiskyvyttömälle, vanhalle siitossonnille niin sanotun nuorennusleikkauksen, missä hän siirsi teurastetun nuoren sonnin kivekset hoidettavan, vanhan sonnin niskahän alle. Se oli ensimmäinen kerta, kun tällainen toimenpide tehtiin Suomessa.

Lehdet kiinnostuivat nuorennusleikkauksesta ja kirjoittivat näyttäviä juttuja siitä, kuinka Sjöberg oli palauttanut vanhan sonnin siitoskyvyn. Eläinlääkäriyhdistyksen vuoden 1927 vuosikokoukseen saapuneet eläinlääkärit halusivat kuulla leikkauksesta lisää, mutta kokouksen puheenjohtajana toiminut Rainer Stenius ei antanut Sjöbergin kertoa siitä.

Vaikka asiakkaat olivat toimenpiteestä innoissaan, tiedeyhteisö suhtautui siihen epäillen. Siksi pitää ymmärtää Steniusta, joka ei antanut Sjöbergin kertoa tekemästään leikkauksesta menetelmän kiistanalaisuuden takia. Stenius oli huolissaan eläinlääkärien maineesta ja halusi tehdä selvän eron tieteelliseen näyttöön perustuvan eläinlääkärien työn ja uskomushoitoja käyttävien puoskareiden välillä. Hän saattoi ajatella, että naispuolisella eläinlääkärillä ei ollut tarpeeksi arvostelukykyä ja Sjöberg oli sortunut sellaiseen toimenpiteeseen, joka ei täyttänyt tieteen tunnusmerkkejä.

Vuonna 1945 Sjöberg erosi Eläinlääkäriyhdistyksestä. Lopullinen syy eroon oli yhdistyksen kunnianeuvoston antama varoitus epäasiallisesta mainostamisesta ja kollegiaalisuussääntöjen rikkomisesta. Kunnianeuvoston mielestä Sjöberg oli mainostanut itseään vastoin yhdistyksen

sääntöjä, kun hän oli liioitellut kastromiensa hevosten määrää.

Muut eläinlääkärit eivät nimittäin uskoneet, että Sjöberg oli leikannut 40 oritta päivässä ja nopeimmillaan 17 oritta kahdessa tunnissa, vaan pitivät väitettä liioitteluna ja epäasiallisena mainostamisena. Asia oli niin vakava, että se meni Eläinlääkäriyhdistyksen kunnianeuvostolle, joka siis antoi Sjöbergille varoituksen.

Sjöberg nimenomaan erosi eikä häntä erotettu Eläinlääkäriyhdistyksestä. Jälkeenpäin moni kuitenkin muisteli, että Sjöberg olisi erotettu. On hyvin mahdollista, että yhdistys – ja varsinkin sen puheenjohtaja Rainer Stenius – olivat harkinneet erottamista, mutta Sjöberg ehti ennen sitä itse erota.

Vaikka asiakkaat pitivät Sjöbergistä ja arvostivat hänen laajaa osaamistaan, aikalaiskollegat suhtautuivat häneen torjuvasti. Vasta myöhemmät sukupolvet nostivat esiin hänen kokemansa vähättelyn ja ongelmat. Sjöbergin muistelmista otettiin näköispainos vuonna 2000, ja Yleisradio teki 2005 niiden pohjalta kuunnelman. Suomen ensimmäinen naiseläinlääkäri on saanut myös kolme omaa katuja: kaksi niistä on hänen syntymäpaikassaan Kauhajoella ja kolmas Helsingin Viikissä. Viikissä sijaitsevan kadun varrella on Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta. Sjöbergin väitöspuku ja tohtorinhattu on talletettu Helsingin yliopistomuseoon.

HELSINGIN YLIOPISTOMUSEO